List 11.
Tečaj XVI.

NOVICE
gospodarske, obertniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi pôli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 3 fl. 40 kr., za pol leta 1 fl. 50 kr., za četert leta 55 kr.; pošiljane po pošti pa za celo leto 4 fl. 40, za pol leta 2 fl. 20 kr., za četert leta 1 fl. 10 kr.

V Ljubljani v sredo 17. marca 1858.

Gospodarske skušnje.

(Na ktero stran naj se drevesu kol postavi?) Zastran tega pravi K. Fischer v „Illustr. landw. Dorfz.“ to le: Do zdaj so vertnarji mislili, da je najbolje kole k sadnim drevesom ali na večerno ali pa na severno stran postavljati. Na večerni strani mislijo drevesa večernih vetrov, na severni pa ojstre burje, kar se dá s koli, zavarovati. Toda v sedanjih časih so marljivi sadjorejci po skušnjah zvedili, da je ravno južna stran, na kteri sadne drevesa največ terpé, posebno če so se iz kake goste drevesnice presadile. Na južni strani jih vroči poletni žarki palijo, in sicer tako, da se jim lub na južni strani od verha do tal posuší in drevó konec vzame. Zato so začeli skušeni drevorejci k sadnim drevesom kolíče na južni strani staviti, da jih kolikor toliko vročih sončnih žarkov varujejo.

(Mišji sovražniki). Lani so tožili zastran škodljivih miš v več krajih in svetovalo se je to in uno, da bi ta škodljiva žival se najberže zaterla; večidel so se pa le strupene rečí priporočevale. Malokdo se je spomnil na mišje sovražnike, ki so jim od natore v pokončevanje odločeni. V „Novicah“ smo že večkrat one tiče imenovali, kterih ne gré pokončevati, ker merčese pobirajo, ki so polju in gojzdom škodljivi. Gojzdnar Wiese imenuje v „Allg. Ztg. f. Land u. Forstw.“ med drugimi živalmi, ktere miši zalezujejo, tudi jazbica in lesico, ter pravi, da jih ta dva največ uničita in pokončata; poberata pa ravno tako rada bramorje, hrošče, červe, polže, kobilice i. t. d. Jazbice lovci radi roparskim zverim prištevajo, ker jim kakošnega mladega zajčka ali tička, ki v niskem germiču gnjezdi, izmakne; pa naj kdo njegovo truplo in njegov želodec pregleda, se bo kmali kmali prepričal, da miši in merčese največkrat pobera. Lesičja najboljša sladčica so pa polži in drugi merčesi, ona pa štakor ne žrè, ampak jih le loví in morí. Lesica napada, če le more, tudi mlade serne in zajčke, ker ravno te dvé zveri prizadevate bukovini več škode od lesíce. Ona loví tudi rada miši — dostikrat jih tudi za kratki čas in s posebnim veseljem loví. Gojzdnar Wiese meni, da noben pravi lovec ne bo po lesici streljal, zato ker toliko miš in drugih škodljivih merčesov pokončá, in posebno kakor je bilo že gori rečeno, bukovini več koristi, kakor so zajci vredni in jerebice, ki jih ona tù in tam zasači.

(Pirnica za moko). Frišna pirnica (Quecken- oder Graswurzel) se v merzli in čisti vodi dobro izplakne, in potem ko se je nekoliko osušila, se v snopke poveže in z ojstro škoporeznico v drobno rezanco zreže. Ta pirnična rezanca se poleti na soncu, pozimi pa na peči, v peči ali pa na ognjišču ali v sadni sušilnici kar je moč posuší, toda varovati se mora, da se ne zasmodí. Potem se ali sama ali z drugim žitom zmešana v mlinu zmelje in na mlinskem situ preseje, da se ji otrobi odpravijo, ktere goveja živina in prešiči radi jedó. Na to vižo napravljena moka je rumenkasto-bela, je dobrega duha in okusa. Kakor John pripoveduje, se napravi iz pirnice veliko lepe moke, in sicer iz 6 funtov in 8 lotov posušenih pirničnih korenin 4 funte in 8 lotov bele in 1 funt černe moke, 1 funt pa otrobov. — Tako se pirnica, ki je kmetovavcom kot nadležen plevél le predobro znana, oberne v prid.

(Raba černega kresnega ali laškega grojzdjiča). Omenjeno grojzdjiče ni zastran svojega močnega okusa veliko obrajtano, za vino je pa posebno važno, še boljše pa če se z rudečim grojzdjičem pomeša, se napravi iz njih kaj dobro žganje, z medom pa dobra medíca. Če se pa imenovano černo grojzdjiče z jabelčino ali hruškovino pomeša in zavreti dá, dobite po nji kaj prijeten muškateljen okus.

Gospodarska novica.

(Sladkor ali cuker iz krompirja). Gospod E. Fridrik Anthon v Pragi daje v Dingler-jevem politechn. dnevniku mesca januarja na znanje, da mu je po sreči izteklo, iz krompirja sladkor napravljati, ki je tako lep in tako prijetnega in sladkega okusa, da bi ga ne bilo lahko razločiti od navadnega, ako bi imel le nekoliko sladčice več v sebi; gost, terd in bel je ravno tako, kakor pravi cuker. Po gospod Anthonovi lahki in ne predragi znajdbi bodo kmetijski gospodarji krompir lože dražje prodajali, in dobivali bodo od njega stokrat več dobička, kakor do zdaj, ko so iz njega tù in tam le štirko in sirup napravljali. Slavni prof. Balling v Pragi in dohtar Gall v Trieru poterjujeta to novico. Poduk, kako se cuker iz krompirja napravlja, daje gosp. dr. Kreuzberg v Pragi; kdor želí to zvediti, naj se oberne do tega gospoda; brez velikih stroškov bo zvedil, česar želí.

Obertnijska skušnja.

(Jeklene ali železne rečí se obvarujejo rije), če se namažejo z mazilom, ki se napravi, če se 5 delov laneno-oljnatega firneža (Leinöhlfirniss) zmeša s 4 deli terpentinovega olja. S tem mazilom se dajo kemiške in fizikalne orodja, puške itd. rije obvarovati. Mazilo to svetuje Wolf v „Neu. Erfind.“

Čertica k zgodovini plugov ali dreves.

Plug je staro kmetijsko orodje. Kakor se v stari zgodovini bere, so ga najpervi Izraeljci jeli zboljševati; po dvoje volov so va-nj vpregali, in njih plug je imel čertalo in lemež. Rimljani so si napravljali večidel sukavne pluge in brez pljužine. V leti 45 pred Kristusovim rojstvom je bil plug z dvojno desko v navadi. Po Virgilijevem popisu je ravno tisti, ki ga še dan današnji v Graubindenu imajo, in ž njim praho orjejo. Skorej pri vseh narodih je bil plug zlo spoštovan; gorjé mu! kdor bi ga bil poškodoval ali pa ukradèl; šlo mu je včasih celó za glavo. V nekterih deželah je smel le ta plug imeti, ki si ga je znal sam napraviti. — Iz starih podob se vidi, da so starosaksonski kmetovavci svoje vole za repe v plug vpregali; v Irlandii je bila v letu 1634 postava zoper tako terpinčenje oklicana. — Nemec je rabil pri plugu vedno bradljo, s ktero je kepe

razbijal, zato ker je imel po navadi slab plug. Znajdba plugov s pljužno dilo spada, kakor zgodovinske poročila naznanjajo, v 16. stoletje, ki jih je najpervi Friesbah popisal. Pozneje so orali po južni Nemčii in Italii le ponoči, da je vlažnost in tolščoba v zemlji ostala in da ni vprežene živine solnce prepekalo. V letu 1760 je nek angležk urar, Smal po imenu, sedajni zboljšani sukavni plug znajdel, ki ga Thaer očeta sukavnih plugov imenuje. Po tem plugu so jeli pozneje pluge po vseh deželah zboljševati. Že pred njim so bili v Flandrii in Brabantu plugi jako zboljšani, po kterih je Schwerz pozneje svoj sloveči plug napravil, kakoršnega tudi v Ljubljani imamo na kmetijskem vertu na Poljanah.

Cesarske komisije

za dognanje odkupljenja in uravnanja zemljišnih bremén na Krajnskem.

Slavna c. k. dež. komisija je z razglasom od 3. marca 1858 oznanila tri krajne komisije za izveršenje odkupljenja in uravnanja zemljišnih brémen na Krajnskem, in sicer:

za Notrajnsko v Postojni; vodja ji je gospod Florian Konšek, c. k. okrajni predstojnik;

za Gorensko v Radoljci; vodja ji je gosp. Karol baron Aichelburg, c. k. okrajni predstojnik, in

za Dolensko v Kočevji; vodja ji je g. Avgust žlahni Fladung, c. k. okrajni predstojnik.

Zvédenci, kteri bodo vsaki krajni komisíí pridani, se bodo pozneje naznanili.

Potovanje po izhodnem ali po jutrovih deželah v letu 1857.

Spisal Mihael Verne.

XVI.

Na slovečem Libanu stanujeta dva različna naroda, namreč Maroniti in Druzi. Oboji so zanimivi, pa škoda, da nam je njih zgodovina le malo znana. Maronite imajo nekteri za ostanjke pervih kristjanov sirijskih, ki so o času krutega preganjanja v te samotne hribe zbežali in se tù ohranili; nekteri pa za mlajše poznejih kristjanov, ki so se, ko so Saraceni in Turki kristjanske okrajne napadali in nemilo vse morili, kar se ni hotlo spreoberniti k njih mahomedanski veri, v te kraje umaknili, da bi ohranili življenje in vero. Tudi pristavljajo, da Maroniti niso svoje katoliške vere nikdar z nobenim krivoverstvom in nobenim razkoljništvom oskrunili, ampak da so od nekdaj vedno pravi katoličani. — Nekte i pa terdijo nasproti, da Maroniti so le mlajši neke posebne stranke enovoljcov ali monotelitov, ki so v 7. stoletji cerkev božjo na izhodnem s krivoverstvom svojim tergali. Ko je namreč, tako pripovedujejo, leta 713 poslednji podpiravec enovoljcov, cesar Filipik Bardanes umerl, začne naslednjik njegov cesar Anastazi II. enovoljce hudo zatirati. Mnogi se umaknejo na goro libansko, in ker morejo napade protivnikov svojih vedno odbijati, in pozneje tudi Turkom, divjim kervolokom, neprenehoma se braniti, postanejo hrabro vojaško ljudstvo, ki se je samosvojno ohranilo v deržavnem in cerkvenem obziru. — Pa naj si bo že to ali uno, gotovo je vendar, da Maroniti spoznajo saj od leta 1182 rimskega papeža za poglavarja cerkve in za namestnika Gospodovega na zemlji, in da so dan današnji pravi katoličani, toda z nekterimi predpravicami, na primer, da sveto mašo v nekdanjem sirijskem jeziku, ostale obrede pa v sedanjem arabskem opravljajo, da njih duhovni se smejo ženiti kakor greški i. t. d.

Tudi glede njih imena so se učeni že mnogo pričkali. Vsi terdijo enoglasno, da se po nekem Maronu ali Marumu imenujejo Moroniti; gledé tega Maruma ali Marona pa niso vsi ene misli. Nekteri pravijo, da Maron je bil patrijarh antioški, ki se je z mnogimi pravovernimi kristjani razsajanju in preganjanju nekih terdovratnih krivovercov na Liban umaknil in tù pravo katoliško vero uterdil; nekteri pa pravijo nasproti, da Maron je bil le reven pobožen puščavnik, ki se je še le po velikih zaslugah za vero in cerkev na Libanu o kervavih napadih turških k patriarski časti povzdignil. Pa čemu so taki prepiri? Gotovo je, da Maron, po kterem se vès narod imenuje, je mogel možak mnogih zaslug biti; drugač bi se ne bilo celo ljudstvo njegovega imena poprijelo.

Marum ali Maron se useli v nekem samostanu, ki ga je bil cesar Teodozi na Libanu v neki dolini z imenom Kanabin že davno prej sozidal, in od takrat je Kanabin središče Maronitov ali kristjanov libanskih.

Ko so se pred kakimi 800 leti križanske vojske začele, se ni v Evropi o teh kristjanih še nič vedilo, in pervi križanci se jako čudijo, ko na krasni libanski gori toliko pobožnih kristjanov najdejo. Maroniti jih bratinsko sprejmejo, jim donašajo živeža in jim kažejo pot na dalji hoji. Tri poti jim naznanjajo: pervo, ki pelje čez Damask, ki je pa najdaljša; drugo čez visoke gore libanske in antilibanske, ki je pa sila težavna; tretjo ob morji, ki je pa polna prepadov in sotesk in zlo nevarna, ker v soteskah tudi majhno kerdelce Turkov lahko pokončá celo vojsko. Pri vsem tem jim svetovajo, se poslednje deržati — in hrabri križanci jih ubogajo.

Po velikih težavah in mnogih zgubah premagajo križanci malo po malem vse napotke, derejo pred Jeruzalem, ga vzamejo, si podveržejo v kratkem veči del svete dežele in napravijo kraljestvo jeruzalemsko, ki pa komaj 200 let stojí, potem pa spet razpade in še današnji dan pod terdim turškim jarmom zdihuje. — Po razpadu kraljestva jeruzalemskega začnejo Turki Maronite spet hudo stiskati. Veliko tisuč jih pomoré, pa verli junaški kristjani libanski, polni vere in zaupanja v Boga, se jim vendar ubranijo. Le nekoliko davka jim plačujejo, sicer pa živé in se vladajo po svojih starodavnih navadah.

Maroniti so se sčasoma jako narastli, in njih okrajna, ki meri le kakih 56 štirjaških milj, je močno naljudena. Nekteri terdijo, da dandanašnji je Maronitov blizo 300,000 duš, — pa kdo je v stanu v teh krajih, kjer ni ne zapisnikov ne rednega popisovanja, kaj gotovega zvediti? — Redí jih poljodelstvo, oljo-, vino- in sviloreja. Ljudstvo je zmerno, pridno in delavno, dobro in pobožno; vsaka vas ima lastno cerkev. Pa dasiravno je vès narod res pobožen, je v ti majhni okrajni vendar preveč duhovnov, zakaj verh patriarha v Kanobinu imajo Maroniti še osem škofov, čez 1200 svetovnih duhovnikov in do 1700 menihov in nun, ki živijo v raznih samostanih. To je, naj kdo reče kar hoče, za tako majhno okrajno veliko preveč, posebno ker so nekteri zlo zarobljeni in zlo nevedni. Mnogi mnogi duhovni so pa tudi, menda ravno zato, ker jih je preveč, zlo ubogi in revni, in si morajo s terdim delom živež pridobivati kakor revni hlapci. Tudi sem vidil nektere vse raztergane in umazane po Jeruzalemu beračiti.

XVII.

Sosedje Maronitov na južnem Libanu in skor na vsem Antilibanu so Druzi, o kterih zgodovini tudi nič gotovega ne vémo. Najberže so se uselili na teh hribih enakočasno z Maroniti in iz enakega uzroka, namreč umaknivši se kervavim napadom Saracenov in Turkov. Njih okrajna ni večja od okrajne Maronitov, in tudi njih število bi utegnilo enako ali le malo manjše biti. So pa Druzi, ne Beduini, kakor nekteri terdijo, ampak zarodniki nekdanjih sirijskih molikvavcov, ki so luči nebeških naukov Kristusovih očí in serca terdovratno zapirali. Zato sedé pa tudi njih zarodniki še dan današnji v temi in v senci smerti

— in to je največji razloček med njimi in med vernimi pobožnimi Maroniti; zakaj tudi Druzi so hrabri branitelji domovine svoje, pridni in delavni kmetovavci, umni vino- in svilorejci in večidel tudi pošteni in prijazni ljudjé, pri vsem tem pa vendar veliko divjiši od Maronitov, ker jih vera pači. O njih veri pa ni lahko kaj gotovega povedati, ker svoje verske in bogočastne običaje skerbno skrivajo in se večidel le ponoči shajajo. Gotovo je le, da Druzi so molikvavci, in pa edinega pravega Boga še ne poznajo. Kakošne norosti in nespodobnosti pa v svojih ponočnih shodih uganjajo, menda nihče ne vé.

Pri vsi ti različnosti vere in lastnih šeg, in dasiravno so se bili Druzi v pervi polovici 17. stoletja pod emirom ali knezom Fiker-Edinom tako povzdignili, da so ne samo Maronite zatirali, ampak tudi mogočne Turke strašili in stiskali, sta živela vendar ta dva imenitna naroda več stoletij mirno skup, večkrat celó zedinjena v brambo domovine zoper občne sovražnike — in lepi plodni Liban jima je bil raj. — Pa raj in vsa blaženost zgine, ko si leta 1831 Ibrahim-Paša Sirijo podverže in tudi Maronite in Druze podjarmi. Res, da Sirijanom, ki so bili že davno brez reda, brez postav in brez vse vlade, je bilo jarma treba, drugač bi se ne bili redni vladi in postavam lahko udali; pokojnim in pohlevnim Maronitom pa je bil egiptovski jarm preterd. Zato ustaneta mahoma vès Liban in Antiliban kakor en mož in pa otreseta jarm terdega Egipčana. — Čast in slavo oprostenja sirijskih okrajin pripisujejo Angleži edino le sebi; pa gotovo se smé prašati: ali niso hrabri Maroniti in Druzi za to oprostenje več storili, ko vsi unanji pomagači z Avstrijani vred. Smé se pa tudi prašati: ali je pregnanje Egipčanov iz Sirije res tolika sreča, kakor se nam pripoveduje. Ibrahim je bil res terd, in za Libančane je bil njegov jarm pretežek, pa v ostalih sirijskih okrajinah se kaže vspeh Ibrahimove vredene vlade še dan današnji in pri marsikteri napčnosti sedanje turške vlade tožijo tudi najpriprostiši ljudjé, da Ibrahima manjka.

Mnogo mnogo lepih krajev in vasí sem vidil na Libanu iz „Adrije“ tudi z golimi očmí. Nekega kraja pa nisem vidil, dasiravno bi ga bil rad. Ta kraj, ki mu Joni pravijo, je dve uri od mesta bejrutskega pri morji o podnožji Libana, kjer se hrib nekako zavija in nekoliko od morja oddaljšuje. Temu Libanovemu voglu pravijo domači „RasNebi-Jones“, to je, Prerok Jonov hrib, in pripovedujejo, da v tem ovinku je riba skesanega preroka spet iz sebe na suho dala. — Bog pošlje namreč preroka Jona Ninivičane k pokori opominjat; pa prerok se bojí, da bi ga samopašni in razujzdani Ninivičani za krivega preroka ne imeli in mu ne verovali. Zato sklene bežati in Bogu uhitati. V Jafi — po suhem štiri dní hoda od „Ras Nobi-Jones“ — se podá na neko barko, ki je bila v Tartés, ali kakor sedaj pravimo, na Španjsko namenjena. Barka odrine v široko morje, Bog pa pošlje strašen vihár čez-njo. Silovito morje razsaja, da je strah in groza, in barka je v grozoviti nevarnosti. Mornarji ali brodniki se trudijo na vso moč, da *bi* barko brodoloma obvarovali. Ker pa vse nič ne pomaga, in ker niso še nikdar tolike nevihte vidili, mislijo v svoji molikovavski nevednosti, da more med njimi kak velik hudobnež biti, ki je bogove razserdil, njih pa v toliko nevarnost pripravil. Vsi ene misli sklenejo srečkati ali vadljati, in po vadljanji zvediti, kdo je ta hudobnež. Vadlja zadene Jona, in nesrečni prerok pové brodnikom odkritoserčno, da on je res velik grešnik, ker je hotel Bogu uhitati, in da nevihta je zavolj njegove pregrehe ustala. „Da ne poginete — pristavlja — verzite me v morje, in umirilo se bo.“ Brodnarjem, dasiravno so bili molikovavci, se nesrečni prerok vendar smili, in na vso moč si prizadevajo, ga kje na suho djati — pa ni mogoče. Poslednjič ga veržejo vendar le v morje, in zdajci se upokojí. Bog pa, ki noče smerti grešnika, ampak da naj se spokorí in živí, pošlje neko veliko ribo, ki preroka živega požrè. Tri dní in tri noči je prerok v ribjem trebuhu, in moli in kliče s potertim in skesanim sercom k Bogu Gospodu svojemu:

„V svoji bridkosti kličem v Gospoda, in vslišiva me.
Grobu iz trebuha ženem svoj glas, o Gospod! in ti ga slišiš!
Sunil si me v brezen, v sredo morjev, zatop me obdaja.
Vse tvoje kernice in tvoji valovi gredo čez me!
Pahnjen sem, pravim, spred tvojih očí,
Kaj, ko bi vidil tvojo sveto vežo še kedaj!
Zaveznile so me do duše vodé,
Odeva me brezen, terstje se mi zapleta nad glavo.
Pogreznil sem se pod hribov stopale,
Navekomaj mi je zapahnjena zemlja!
Pa otel od pogube, Gospod moj Bog! boš moje življenje.
Ker omaguje duša moja v meni, zdaj mislim v Gospoda,
Dohaja, dohaja k tebi v tvojo sveto vežo molitev.
Kdor se na prazne merčesa zanaša, se vana svoje božje pomoči:
Jaz pa ti bom daroval še z glasno hvalo;
Obljube, ktere sem storil, t' opravljal.
Po tebi, Gospod, vsa pride blagost!“

Tako živo in goreče moli in zdihuje Jona v ribnem trebuhu. O, da bi pač vsak človek, ki ga bridkosti tarejo, tako iskreno molil k Bogu svojemu! — Tretji dan dá riba na omenjenem kraji preroka poboljšanega spet iz sebe na suho. —

Da so v sredzemeljskem morji, posebno pa v teh krajih, in tudi v našem Kvarneru take ribe, ki lahko celega človeka požrejo, je gotovo. In kdo se prederzne terditi, da Bog ni dovolj mogočen, človeka tri dní tudi v trebuhu ribe živega ohraniti?

(Dalje sledí.)

O vučjem pastiru.

Narodne pripovedke iz okolice Varaždinske.

Prinesek za slovensko mitologijo.

Nabral M. Kračmanov.

(Konec.)

6. Tako je bil jen soldat. Ov je išel dimo kaj je doslužil cara. Misleči da more predi dimo dojti išel je i po noči. Kad jedenkrat ide po noči grmelo je i bliskalo tak da ne bilo moči skorom nikam iti. On misli: nemrem tude spavati na dešču, da bi samo mogel barem dojti pod koj hrast ali koji hiži. Ide dalje, i kad se na jen put zasveti, začudi se misleč da kaj je to. Ali kad opadne jedno pero zlato razveseli se i pobere ga. Onda počne se na jenkrat svetiti i dojde pred njega jedna mlada devojka, pa veli da naj ji da ovo pero koje je našel. A on ji odgovori da ne dá. Ona moli, ali on ne dá dok napokon ne reče ona da če biti njegova žena. On ju odvede k svoji kući. Dogodi se da mu jedenkrat donese obed na livadu, i kad je zaspal na njenom krilu, zeme ona ključ od ladice pa ostavi njega spečeg i odlazi dimo. Zeme iz ladice pero i odletela je na steklenu goru. Posle kad se je prebudil vidi da nje nema. Ide iskat ključa od ladice, nema ga. Ide iskat dimo morda ga je doma pozabil. Vidi da njema ni ključa ne žene. Onda stopram se je zmislil da je ona rekla da je od steklene gore. Zato zeme mesa i baril vina i išel ju je iskat. On ide ide po jedni šumi tak da celi dan ni mogel iz šume iziti, neg vu večer vidi jednoga ognja dalko i dalko. On ide 'se po malo k onomu ognju. Kad je vre došel blizo ognja vidil je jednoga starca. Ne ufa se k ognju iti dok ga ognja starec ne pita: Kaj ti, krščanska duša, ovud iščeš? On pun straha odgovori da išče si ženu koja mu se izneverila i odišla na steklenu goru, a on ne zna gde je ta gora. Starec mu veli naj pri njem ostane da se naspi, v jutro vre dozove svoje sluge, morti koj zna za tu goru. I doista, ov ostane pri njem. Dá mu starec večeru i zaspi pri njem. V jutro gospodar dozove vre v zorji svoje sluge miševe, kaj su njega 'si verno čekali, i tuliko jih je došlo da jeden drugega je jahal. Gospodar jednoga za drugim pita, jeli koj znade za steklenu goru,

*

i 'saki je odgovoril da ne zna. Onda ide glet v svoj protokolum, jel gde ima v njem steklenu goru, i vidi da nejma. Vezda ovomu veli, naj si zeme komad mesa i kruha i malo vina i naj ide dalje da on ne zna za tu goru. Ov se mesom vinom i kruhom okrepi i zahvalil se je gospodaru, i išel je dalje celi dan dok napokon vu večer vidil je ognja i šetuje k njemu. Kad opet boječi se k ognju iti čeka zapita ga starec od ognja, da kaj ovde ti, krščanska duša, iščeš? On mu je rekel da išče si ženu koja je odišla na steklenu goru, a on ne zna gde je ta steklena gora. Starec mu veli da naj ostane pri njem, i dá mu večeru i v jutro jesti. I opet pozove v jutro 'se sluge svoje vuke, kojih je tuliko bilo da jeden po drugem je skakal. Gospodar pita jednoga za drugim, ali nigdo ni znal za tu goru, i protokolum ni kazal da bi gde bila steklena gora. Otpravi ga i reče mu da naj ide dalje, vre ju bude našel, on bi mu ju kazal, neg da ne zna. Ov se zahvali pak odide. Ide celi den po šumi dok je večer došel. Opet je vidil ognja i opet boječi se k njemu iti čeka dok ga starec od ognja pita: da kaj ti, krščanska duša, ovde iščeš? On opet odgovori, da išče si ženu, koja mu se izneverila i odišla na steklenu goru, a on ne zna gde je ta steklena gora. Ov mu gospodar odgovori, da naj se nikaj ne boji, neg naj ide k njemu. Ov ga posluša i ide k njemu. Dá mu jesti kruha i mesa. Onda išel je spat. A v jutro zazove gospodar sluge 'se vtiče, kojih je tuliko bilo da su se 'se grane vijale. 'Se vtiče, jednoga za drugim, pita da li on zna za steklenu goru. Al 'saki mu odgovori da ne zna, dok napokon jeden stari orel došel je, i njega je pital: da znaš li ti za steklenu goru? Orel odgovori da ima na oni gori gnjezdo. Onda gospodar veli: ti moraš ovoga človeka nositi tam, in ne tak da, kad bi ti donesel ga vu veliku visinu, i onda ga spustil na kla, da bi se zatukel, neg ga moraš lepo donesti tam i lepo dol spustiti. Vezda orel prime toga človeka i odnese ga tam na goru i spusti ga na kla brez ikakve štete. Ov opazi kuču i ide v nju. Kad je došel v kuču prestraši se njegova žena i popita ga kak je on došel tam. Povedal je priliku kak je došel. Ona mu se raduvala da je došel, ali se je i žalostila zato kajti bude ju mati psovala. I oto! na jen put vidi gde se strese sablja na steni. Ona veli: joj, kaj bude vezda? vezda ide moja mati dimo. On veli: skrij me nekam da me mati ne bu našla. I doista, ona ga skrije. Dojde mati dimo i pita: koga imaš, ti nevaljanka, ovde? taki mi ga kaži kakva je ta krščanska duša, i ako mi ga ne pokažeš, za te takaj ne bu dobro. Ona ni mogla skrivati, morala ga pokazati. Mati pak ove kčere veli: nu dobro, kad si se ti tak zaljubil v nju ona ne bude tvoja niti ti njeni ako ti ne včiniš ono kaj ti bum za jutra povedala, i ako ne včiniš ne bude ni tvoj život dosti. Onda on žalosten čeka drugi den. Baba mu je rekla da mora onu šumu kaj pred sabum vidi, skrčiti tak da stebla na jen kup, svršje na jen kup i korenje na jen kup spravi. I dá mu sekiru steklenu. On zeme tu sekiru i počne seči, ali kak je prvi put vsekel, sekira se je potrla. Onda on ne znajuči kaj bi počel plakal se je i hodil sim tam. Ali kad mu je njegova obrečena žena donesla obed o poldne vidi, gde se on plače. Ona njega teši govoreča: náj se plakati, to bude vre 'se dobro, samo hodi ti jest. Posle obeda je zaspal na njenom krilu, i ona je včinila da je 'se gotovo bilo kaj je baba zapovedala. Kad se zbudi vidi da je 'se včinjeno kaj je baba zapovedala. Onda vesel pita nju da gdo je to včinil, a ona mu veli, da njega ni niš briga, samo naj veli večer kad dimo dojde, da je on včinil. I zbilja, on počeka večera a onda odide dimo. Vesel dojde i veli da je 'se včinjeno kaj mu je zapovedala. Opet mu veli da, ako zutra den ne včini ono kaj mu bude opet zapovedala, da ne bu dobro za njega. Drugi den dojde. Reče mu da mora morje kojo mu je pokazala, v jednu jamicu spraviti. Dá mu jednu kupicu s kojum naj grabi. On dojde do toga morja i grabi s tum kupicum, ali nikaj ni mogel včiniti, ni mogel morje pregrabiti tak da bi se kamen na dnu videl i da bi se baba šetati mogla. Plače se, i ni znal kaj bi včinil. Ali kad mu je žena donesla ručak reče mu da naj se ne plače, da bude to 'se včinjeno, samo naj ide jest kaj mu je donesla. Posluhne ju i ide jest. Kad je posle jela zaspal na njenom krilu včini ona da je bilo morje 'se v grabi, i da je kamen suh bil po kojem, kak je baba rekla, se šetati bi mogla. Kad se on prespi vidi da je včinjeno. Pita nju da gdo je to včinil; nu ona mu veli da ne treba mu znati gdo je to včinil, neg da vu večer naj dojde i reče da je včinil kaj mu je zapovedala. I bilo je tak, i baba reče da je dobro, neg da zutra, ako ne včini ono kaj mu bo zapovedala, da ne bu dobro za njega. I odišli su spavat posle večere, ov v drugu sobu a baba v drugu sobu. Neg vu noči dojde žena njegova k njemu i veli mu da zutra bude baba s husari, i da bude baba na desni strani husar, a ona bude poleg barjaka. I baba, koja husar bude i oficir, bude ga pitala da gde je njegova žena. On naj pokaže na onoga husara koj poleg barjaka stoji, i naj zeme česalo kefu i brus. I tak je odišla v svoju sobu spavat. V jutru mu baba dá konja, dá mu česalo i kefu da si konja zesnaži, i pokazala mu je mesto kam se ima nastaniti i dočekati druge husare. Nu kad su došli husari ni je on poznal gde je baba i kči kajti su bili husari. Onda se seti onoga kaj mu je žena vu noči povedala. Husar ga pita: koja je tvoja žena? On pokaže na onoga koj bil je na desni strani poleg barjaka. Onda baba režljučena zato da je pogodil koja je, štela je ove dva poseči, njega i ženu. A ovi bežji a baba za njimi. I kad je štela vre dostiči reče mu ona da naj hiti česalo. On hiti česalo in postanejo veliki bregi i grabe tak da se je baba komaj prek prevukla, a ovi su vre dalko odjahali. Onda ona spet za njimi, i kad ih je vre štela dostiči, veli ona da naj hiti kefu. On hiti kefu i postane velika šuma gusta tak da je baba opet vukla se i po goščavi drapala da se je opet teško prevukla, a ovi dva su vre dalko odjahali. Onda kad je vre po tretji put štela dostiči, hiti on brus, in onda postane velika voda i vnutri oštri kameni tak da je baba s konjem trčala i konj si je noge do kolen odrezal. Onda konj ne moguči dalje iti vpadne i baba sama za njim trči tak da si je ona noge do kolen odrezala. Onda ne moguča dalje iti morala je v vodi ostati. Vezda je rekla da 'saka mati je prokleta koja pove kčeri više kak sama zna. A ovi dva odbejžali dimo tam odkud je soldat bil, i zdali su se i načinili gosti, i ja sem tam bil, i još dendenes rad idem tam gde su gosti.

Divji mož.

Spisal Gr. Krek.

I čeká, čihá, poslouchá,
Nic neklepe, nic nebouchá;
Již drahně chvíle ubylo,
Co dívče klidu pozbylo.

Ako potuješ, dragi bravec, iz Loke skozi Sotesko*), in se, kjer na desno gosto in košato drevje, na levo pa po široki strugi dalje šumljajoča voda Selšica kratek čas dela, na Praprotnem ločiš glavne ceste, in kraj majhne vode, ki se tù, kjer se ločite poti, razliva v omenjeno reko, dalje greš, se ti dozdaj zaperta dolina bolj in bolj odperati jame. Kmalo dospeš po precej stermem berdu k cerkvi, ki se ti že iz daljave prijazno nasproti smehlja in te prijazno k sebi vabi; — še nekoliko časa greš po stezici, ki derží

*) Rado se prestavlja beseda soteska v nemškem jeziku z „Einöde“, kar je očevidno napačno. Sostavljena je beseda soteska iz ločljivega predloga *s* ali *so* (kteri sikavec se pred soglasnikoma *b* in *d* spremeni v pismeno *ž*, na priliko zbor mesto sbor) in pa glagola stiskati; toraj so = stiskati = condensare, in soteska = compressus, fames, in nemški: Engpass. Pis.

krog hriba, kteremu navadno Gorišnjak pravijo, in dospeš v lep kraj, ne v sicer dolgo pa tolikanj mičnejšo in prijaznejšo dolino. Hrib za hribom, ki svoje ponosne glave proti nebu dvigajo in se naslanjaje verh druzega skušajo popred prezreti to dolino, jo obdajajo od treh raznih straní. Namen naš ni tù obširnejše popisovati krajev, ki jih oko popotnikovo tù zapazi; utegnilo bi se to zgodíti drugikrat; pogledati pa hočemo nekoliko natanjčniše hrib, ki je skoro v sredi omenjenih verhov. Izpod njega izvíra bistri Verhovnik, ki ko svitel trak ogromno po kameniti derči dalje šumlja, in mertvo tihoto, ki krog in krog uladuje, vznemiruje s svojim šumenjem. Blizo verha molí stermo proti nebu več sežnjev visoka in tù in tam z mahom borno obraščena skala,*) in nekoliko stopinj pod njo je globok brezen, kteri, kakor ljudje v naši okolici terdijo, je bivališče divjega moža.

Posebni občutki te tù sprehajajo; razne govorice o duhovih in prikaznih, od kterih ti ljudstvo toliko vé povedati, ti blodijo po glavi in nehoté te obhaja neka groza. Spominjaš se tù tudi onih strašnih časov, ko so še luknje bile navadno bivališče naših prededov in ko je mila dežela naša zdihovala pod jarmom turškim.

Da se k predmetu vernem.

Bil je lep jesensk večer. Zadnji solnčni žarki utrinjali so se na stolpu Gorskem in so poljubovali trudno zemljo, dokler se niso za mogočnim Blegašem poskrili. Pastirji, ki so na Goveji ravni se igrali, so se ravno ločili, da sožnejo živino, ki se je bila zbog vročine hladivne sence iskaje po kotih poskrila. Mili hvalospev večerni, kterega je mlada zala Jelica nocoj tako lepo pevala kot še nikoli popred, in kteri so odpevale vesele ptice s košatih vej, morebiti nji v slovó, je sedaj omolknil. Tihotni mrak večerni je spenjati jel svoje krila po hribih in tam pa tam se je že na nebu prikazala kaka zvezdica.

Kmalo so sognali živino — začnó jo šteti. Eno govedo se je pogrešalo. Jelica, najpostrežniša med vsemi, je bila koj pripravljena, ga iskati po Mladem verhu, kjer se je rado kako živinče zgubilo. Gredé čez Cetensko pečovje gleda bistro na vse straní in obračaje uhó sapi nasproti začuje glas, ki je donel po vetru, in kteremu je grozno skalovje odmevalo v mnogoterem jeku. Strah in groza jo obide, ko začuje trapni glas, od kterega ni bila več dalječ. V tem trenutku stopi pred njo po celem životu zaraščen mož, debeloglavec, bliščečih velikih očí, da se ga deklica ne upa pogledati. Prosi ga, naj jo pustí iti njeno pot, pa vse besede bile so zastonj; zgrabi in vleče jo v globoko jamo, iz ktere uiti bi bilo vsako prizadevanje zastonj.

V tem so pastirji, ki so Jelice zastonj pričakovali, ko se je že brezštevilna truma migljajočih zvezd v okrogu svitlega mesca na nebu prikazala, se napotili proti domu, ali ne tako veseli kakor drugikrat, ker skerb, da bi občeljubljeni Jelici se ne bila kaka nezgoda pripetila, jih je hudo mučila.

Stari oče in mati, zvedši kaj se je zgodilo, se nista dala potolažiti, ker Jelica bila je njih edina hčí in edina podpora starih dní. Oče, dasiravno zlo star, preletal je ko berza koza vse hribe iskaje drago svojo hčerko, pa ni bilo ne duha ne sluha o nji. Vidši, da je vse iskanje zastonj, prenašata mirno jarm, kterega jima je Vsegamogočni naložil, dasiravno se nista mogla zderžati, da je njima marsikrat gorka solza kanila po licu. Tako je minulo več let, pa od Jelice le ni bilo nič slišati.

Neki zimsk (bilo je ravno na sv.) večer, ko je ljuta burja zunaj ojstro brila, in je bilo mraz, da je pod nogami škripalo, je pri mizi borne kočice, oddaljene nekoliko od vasí Cetenske, sedel mož, na kterega upadenem licu se je vidilo, da skerbí in druge nezgode so ga potlačile. Opiraje glavo na roko, gledal je dolgo v lučico, ktera je njemu nasproti berlela; gotovo se je spominjal preteklih veselih in žalostnih dní.

Ko je tako zamaknjen dolgo sedel, ustane in s poličice vzame bukve in jih položí na mizo, hoté iz njih kaj brati, ko nekdo na vrata poterka. Nemudoma vzame starček palico iz kota, in na njo opiraje hití odpréti človeku, kterega, kakor je mislil, je noč prehitela. Vrata se odpró in zapró — in pozdravljaje starčka stopi v kočo ženska visoke rastí, bila je — — Jelica, kteri je bilo nocoj obveljalo, da je ušla divjemu možu. Kmalo se spoznata, veselo hití Jelica staremu očetu v naročje in po dolgi ločitvi uživata zopet radost preserčno.

Živela je še nekoliko časa v hiši očetovski, pa smert matere, ktere vzrok je bila žalost in hrepenjenje po Jelici, je tudi njo vidoma grizla in glodala; venela je ko rožica na livadi, kteri ojstra burja glavico pobrije, da usahne; hirala je bolj in bolj, dokler tudi nje ni nemila smert pokosila. Pokopali so jo vštric matere, — na grobu njenem pa rastle so cvetke dišeče, kterim je starček vsaki večer s solzami prilival. —

Tako se glasí pravlica od divjega moža in Jelice zale.

*) Skalovje in pečovje bilo je v paganskih časih bogovom slovanskim sosebno drago. Porok tega so mi razun mnogoterih drugih sporočb verstice iz Kraljedvorskega rokopisa, najstaršega spomenika slovanskega pesništva ter narodne poezije. Nahajajo se v „Čestmiru“ in „Vlaslavu“ in se glasé

v izvirni besedi:

Nynie sedni ty na ručic koňe
Proletni lesy jeleniem skokem
Tamo u dubravu
Tam s cesty skala bohom zmílena

slovenski:

Zdaj zasedi urno ročne konje
In zahajaj v les z jelenjim skokom.
Tamo kjer v dobravi
Je pri poti skala bogom jako mila. Pis.

Odgovori na vprašanje v 8. listu:

ali labodska, lavantska ali lavantinska?

5. — Lavanter Bisthum se zove po književnoslovensko: Labudska škofija, manje prav: labodska, krivo lavantska ali lavantinska.

To se tako dokaže:

Schwan se zove po latinsko: cygnus, po staroslovensko in rusko: лебедь, po poljsko: łabedź, po česko: labuť, po horvatsko, serbsko in slovensko: лабуд = labud, po slovensko poredko, samo v nekterih krajih: labod. Slovenci v junskoj dolini v Koruškoj, to je, Slovenci stanujoči od Velkovca (Völkermarkt) proti jugu do meje krajnske in proti izhodu do štajerske, kjer je tudi Lavantfluß in Lavamünd, obračaju v obče slova močno po poljsko, namesto: grad, brada, maslo, dob, mož, labod, izgovarjaju po poljsko: grod, broda, mosuo, donb, monž, labond. Toti: labond je labod in po književno slovensko: labud.

Lavant je reka, ktera daja dolini in škofiji ime: Lavantthal, Lavanter-Bisthum, in teče (mündet) v Dravo pri mesticu: Lavamünd, kakor bi rekel: Lavamünde.

Ako vprašaš tamošnjega Slovenca: kako se imenuje: Lavant in Lavamünd po slovensko? ti odgovorí: Lavant, to je, reka Labond; Lavamünd je mestice: Labond, to je po književno slovensko: Labud.

Da je to tako, su priče vsi Slovenci junske doline.

Staronemci su pisali prav in popolno pravilno: Lawant namesto sadajnoga Lavant. Staronemško w postavim v slovih: winden, wand, se izgovarja, kakor slovensko *b*: *baba*. Staronemško a postavim v slovih: binden, band, se izgovarja kakor slovensko *p*: *pinta*, *pot*. Staronemško a postavim v slovih: tag, nacht, se izgovarja, kakor slovensko *ô*: *tog*, *noht*; ako bi a imelo

znamenovati čisto *a*, onda ste se mu navadno postavljale dve piki nad glavoj: mäj, čitaj: *maj*. Ješče pred 80 leti su Nemci vse tako pisali in čitali.

Jaz sam se ješče učil: ä, a, b, c,
in sem moral izgovarjati: *a*, *ô*, *p*, *c*.

Lawant to je (w = *b* a = *ô*) po nemško pisano slovensko ime: labond, labod, po knjizevno slovensko: labud,

Sadajni Nemci su prekrutili slovo: Lawant (čitaj labont) in pišu po novonemškom kopitu skaženo: Lavant. Oni su spremenili w = *b* krivo v v; a = *ô* krivo v čisto *a*. Lavant je ravno tisto čisto slovensko slovo, kakor: Lawand = labond = labod, samo da je od Nemcov skručeno in skaženo, pa je vendar književno slovensko: labud.

Lavant je krivo pisano, pa nemški in ponemčani Korušci ga ješče mnogo skaženega čitaju; namesto v čitaju krivo ff in to ne samo v tem slovu, nego obično v vseh slovih na primer: eviva, vivificat, Živkov, Lavant, to ti izgovarjaju, da človeka groza obléta, fiffat, fiffikat, Schiffkoff, Laffant.

Pa kdo bi verjel, tudi to Laffant je naše slovenske gore list, je korenit Slovenec, ako ravno že tako poptujčen in popačen, da ga tudi učen Slovenec kumej več za svojega domorodca spozna in kumej v kerstnom listu dokaže in svet prepriča, da je Laffantovo pravo ime: Labud.

To je vse eno in ravno tisto slovensko ime: Laffant, Lavant, Lawant, labond, labod, лабýд = labud, labuď, łabedź, лебедь — in pomeni: 1. Schwan, 2. Lavant (fluss), 3. Lavamünd. Razlika med temi imeni je samo ta edina, da je: лабýд = labud po književno slovensko, labod manje obično in samo pokrajinsko (provincialisem), labond samo po junskodolinsko, Lawant po staronemško pravilno, Lavant pa hochgelehrt skaženo.

Labudski, o, a, pomeni zato po književno slovensko: 1. Schwan... 2. Lavanter... 3. Lavamünder... postavim: Labudska pokrajina je: 1. Schwangegend, 2. Lavantergegend, 3. Lavamündergegend.

Lavanter-Bisthum se zove: „Labudska škofija.“

To je prazen prigovor, ako bi kdo rekel: Ako se imenuje Labudska škofija, se ne vé, ali je Lavanter ali Lavamünder-Bisthum. Pervo: v Lavamündu ni škofije, drugič: to nič ni krivega, ako eno slovo ima dva pomena. Tudi na primer: gradska gospá pomeni: Gratzerin Schloss-Frau, in vendar je slovo: gradski, o, a, prav, tako prav kakor labudski, o, a.

Lavant neima nemškoga imena do današnjega dné; su samo slovensko ime: Labud postepeno skazili do Lavant in tako skaženo slovensko ime vzeli v svoj Schriftsprach.

V Koruškoj, tudi na nemškoj strani, dobre mere tri četertine vesí, gor, verhov, berd, rek, nimaju nemških imen, nego samo slovenska, pa gerdo in nečimerno popačena, in tote gerde spake se sada šire po pisarnicah in uredih, kakor neke prešerne gospé. Lehko bi jaz tu spočital cel slovarič takih popačenih imen. Pa tudi zvunaj Koruške nič ni bolje; jaz opomenim samo tri obče znana imena: Gradec, Gorica, Labud, iz teh čisto slovenskih imen su našemana: Graetz, Goerz, Lavant.

Slovenska pridavna imena moramo Slovenci jemati od nepokvarjenih vlastnih imen, na primer: gradski, goriški, labudski, — od Gradec, Gorica, Labud. — Lavant je pokvarjeno, ako bi se iz pokvarjenega Lavant izpeljevalo pridavno ime: lavantski ali lavantinski, bi to bilo uže v korenu pokvarjeno in tako zdravo skaženo, kakor, ako bi kdo pisal: graetzski, goerzski ali graetzinski, goerzinski.

Ako bi hotel kdo: Lavant (fluss), Lavantthal, Lavamünd, po nemško imenovati, bi moral reči: Schwanfluss, Schwanthal, Schwanemünde. To sadaj ni navada — pa na severnoj strani Labudske doline je gora, klošter in potok, ki imaju pravilno ime nemško, namreč: Schwanberg, Schwanbach. — Schwambach ni prav.

Sadaj imam ješče nekaj na jeziku.

Kakor gerdo se pogosto pišu naša imena vesi, gor in rek, tako gerdo se pišu pogosto tudi vlastna imena osob in domača hišna imena (Schreib- und Vulgarnamen). To je obče znano; navoditi hočem tukaj samo jeden dokaz.

Ako je nekomu otcu ime: *Kavčič* ali *Zajčič*, in tak oče bi imel četiri sine, jeden bi se mu rodil in kerstil v Koruškoj, jeden v Gorickoj, jeden v Krajnskoj in jeden na Reki, tada izgledaju njih imena tako le:

Kavčič, Kautschitsch, Caucig, Kavzhizh, Kavczich —
Zajčič, Saidschütz, Saicig, Sajzhizh, Zajczich!!

Prosim, dragi slovenski brat, lepo prosim, pogledaj še jedenkrat ta imena! Ali ni to popolno bezzakonje pravopisno? Ali je to podobno, da su ti ljudí si bližnja žlahta, da su to oče in njegovi rodjeni sini? — Taka gerda pisarija imen osobnih in domačih ni samo ostudna, nego v djanju škodljiva, ne samo pojedinomu človeku, nego celom porodicam in žlahtam, ki zavoljo take pisavne čačkarije le s velikim trudom mogu dokazati, da su si žlahta.

Prošnja.

Blagorodni gospodi naši, kterih beseda pri duhovnoj in svetovnoj oblasti velja: pripomagajte nam, da se nam, posebno nam slovenskim duhovnikom v slovenskih deželah od višje oblasti tak le ukaz dá:

„Slovenska vlastna imena osob in imena domača (Schreib- u. Vulgarnamen) v slovenskih farah se imaju vsigdar pisati v sadaj navadnom organičkom pravopisu, in, da se ne naključi kaka pomota, se ima pristaviti v kerstnu, smertnu in svatbenu knjigu v oklepu (eingeschlossen) tudi vsikdar ime po starom krivom pravopisu pisano, ako se potreba kaže.“

Kako Nemci nemška imena v nemških pokrajinah pišu, v to se mi nečemo mešati. Matija Majar.

Novičar iz avstrijanskih krajev.

Iz Zagreba 1. marca. A. K. — Obilost plesov in drugih večernih veselic je odtegnila v pretečenem mescu gledišču toliko obiskovavcov, da ste se le dve igri igrale v domačem jeziku: „Sastanak u gradu Zrinju“, izvorna historična drama v treh djanjih od Ljud. Vukotinovića, in prevod poljske šaljive igre „Gospoje i Husari.“ — Dné 18. febr. bil je v dvorani narodnega doma šesti veliki zbor družtva za povestnico in starine Jugoslovanov pod predsedništvom gosp. načelnika Ivana Kukuljevića Sakcinskoga. V lepem pozdravu je gospod Kukuljević najpopred z obžalovanjem omenil, da presvitli ban grof Jelačić kakor pokrovitelj družtva zavoljo bolezni ne more današnjemu zboru predsedovati; priobčil je tudi njegovo pozdravljenje pričujočim članom s serčno željo, da bi družtvo čim bolje napredovalo. Gospod tajnik je potem naznanil književni stan družtva in položil je račun od 31. rujna 1855 do 17. veljača 1858. Iz vsega se vidi, da gosp. Kukuljević je duša vsega početja. Potovaje po Dalmacii, Italii, Slavonii in Bosni si je mnogo neprecenljivega gradiva nabral za povestnico jugoslovansko; tudi „Arkiv“ vreduje brezplatno. Premoženje družtveno znaša 5350 gold. 35 kr.; k temu je pripomogla največ blagodarnost svetlega gospoda kardinala in nadškofa zagrebškega, ki je daroval družtvu 4000 gl. v obligacijah. Družtvo šteje mnogo podpornikov v slovanskih kakor tudi v nemških deželah. Celó ruski car Aleksander II. in véliki knez Konštantin sta med dobrotniki, ki podpirajo družtvo s dobrovoljnimi prineski. Car ruski namreč je poklonil iz petrogradske knjižnice veličastveno in dragoceno delo o ruskih starodavnostih v pet zvezkih, ktero se ne prodaja v knjižnicah. Po nje-

govem povelji se pošiljajo družtvu tudi velike ruske razredne knjige. Tudi med Slovenci se ne manjka družtvenikov; kakor po Horvatskem in Slavonskem ima družtvo tudi na Slovenskem svoje povernike (mandatare), kteri nove članove spravljajo, letne prineske pobirajo, poslane knjige razdeljujejo i. t. d. in sicer je v Celovcu g. Andrej Einspieler povernik, v Mariboru g. Dav. Terstenjak, v Gradcu g. dr. Jos. Muršec in v Ljubljani g. dr. E. Costa. Za častnega uda je bil predložen in jednoglasno poterjen med drugimi tudi učeni naš g. Peter Hicinger. Odredilo se je tudi, da odslej bode vsako leto zvezek „Arkiva“ na svitlo prišel, in da se bode članom pošiljal brez plačila.

Iz Ljubljane. Od naše dnarne hranilnice (sparkasse) smo unidan obljubili povedati, kako je gospodarila pretečeno leto. 8. dan pr. m. je imela svoj letni zbor vpričo Njih ekscelencije deželnega poglavarja grofa Chorinski-ga. Višji predstojnik gosp. Janez Šlaker, vodja ljubljanskih ljudskih šol, je razložil dnarni stan hranilnice v preteklem letu, ktero je bilo za-njo kaj veselo. Nobeno leto še ni štela toliko deležnikov kakor lani. Dva milijona in 22,365 gold. in 51 kr. je imela v vsem skupaj v svojih rokah, tedaj 371,294 fl. 29 kr. več kakor predlanskim. 5288 ljudí ji je lani na novo izročilo 546,296 fl.; 2700 ljudí pa je vloženih 199,435 fl. 14 kr. nazaj vzelo. Po dobrem gospodarstvu si je (s tem, da dnar v hranilnico jemlje proti temu, da plačuje ljudém po 4 od 100 fl. letnega činža in da ga izposojuje proti temu, da se ji odrajtujejo činži po 5 od 100) pridobila do konca lanskega leta že gotovega premoženja za 162,854 fl. 14 kr., čeravno je za milodarne naprave lani podelila 10,525 fl. Družba, ktera ima mošnjíco že tako bogato napolnjeno, pač očitno kaže, da dobro gospodari, da stojí na terdnih nogah, in da varno svoj dnar naloží, kdor ga nji izročí, zakaj če bi se ji primerilo, da bi izposojenega ptujega dnarja kje kaj zgubila, ga lahko poverne iz svojega premoženja. Da se ji pa ne primeri lahko, da bi kje v kakošno zgubo prišla, se vé iz tega, kako varno ona dnar izposojuje. Na kmetije ga ne posojuje rada zato, ker jo skušnje učé, kako težko je večidel od kmetov činžev dobivati; čez 20,000 gold. ima na kmetih samo za činže terjati. Če posodi na kakošno kmetijo danes 300 fl., lastnik, kadar ta dnar prejme, plača činž za pol leta, — potem ga večidel več ni blizo; vsi opomini so bob v steno; nazadnje mora boben zapeti; to pa ji prizadeva veliko sitnost. Res je, da marsikteri ubogi kmet ne more plačati kar je dolžan, — al hranilnica ne smé ptujega pri nji shranjenega dnarja zgubljati, sicer ga ukrade tistim, ki so ga ji izročili. Ona mora imeti vse varno izposojeno, pa tudi veliko dnarja tako zamenjanega, da če hoče kdo pri nji naloženi kapital hitro nazaj imeti, ga mu more tudi hitro izplačati. V to ji služijo 12mesične zastavnice dunajske banke. Gospod predstojnik Šlaker je sklenil svoj govor, da se je zahvalil Njih eksc. deželnemu poglavarju in protektorju hranilnice za Njih skerb in je posebno pohvalil neutrudljivo delavnost gosp. Karola Hradecki-ga in pa skerb gosp. kuratorjev in vodjev te hranilnice; mi pa sklenemo to kratko pisemce s tem, da rečemo, da tudi gospod Šlaker je kot višji predstojnik hranilnice vès na svojem mestu, ali kakor Nemec pravi: jeder Zoll ein Finanzmann. — S hranilnico je sklenjena zastavilnica (Pfandamt), ktera na zastáve dnar izposoja. Tudi tej je bilo lansko leto veselo leto, pa ravno nasprot temu, kar smo povedali od hranilnice; v hranilnico je lani prineslo veliko več ljudí svoj dnar shraniti; — v zastavilnico pa je lani dosti manj revnih ljudí pritiralo blaga na zastavo, in sicer 2986 zastáv manj kakor predlanskim. O vseh Svetih je imela 16,103 zastáv shranjenih, na ktere je imela 73,906 gold. 30 kr. izposojenih. 16,103 zastáv je sicer še zmiraj velik muzej vsakoršne robe.

Iz Ljubljane. Za gotovo smo zvedili, da se je za „Vodnikove bukve“ že toliko naročnikov oglasilo, da se bo njih tisk kmali začel in da berž ko ne pridejo mesca junija na svetlo. Nedavno so poslali gospodje: Anastazi Grün, žl. Wurzbach Konstant., Cegnar in Cigale spise za ta album; zadnji čas je, da jih pošljejo vsi, ki so za to spomenico kaj obljubili. — Véliki zbor zgodovinskega družtva v Ljubljani bo 15. dan prihodnjega mesca.

Iz Ljubljane 14. marca. D. — V 9. listu je g. J. S. iz sv. Križa poleg Turna na Dolenskem na znanje dal, da so na Svečnice dan pri vasi Tihaboji o hudi burji in snežnem vremenu červiči z neba padali. Zraven gospod dopisnik uprašuje: ali se je že kje drugod ob enakem času kaj tacega prigodilo? Res je, da ta prikazen je nenavadna, tako rekoč natornim postavam zoperna; pa znana je že od nekdaj, in červični dež (Insektenregen) se imenuje. V Bronnovi knjigi „Geschichte der Natur“, II. del, str. 236, najdemo kacih 6 enacih prikazen naštetih, in natoroznanci so že davno to na pervi pogled čudapolno reč njene čudovitosti rešili in nje pravi uzrok natanko razložili. Červiči, kteri, kakor se sploh misli, z neba padajo, so gosence, iz kterih se mesca junija snežni kukci izvalé, ki se po sistematičnem imenu „Telephorus fuscus“ zovejo. Kmetje okoli Dunaja te kebričke „Bader lass Ader“ imenujejo, zato ker precej močno ščipljejo. Po slovensko bi jih imenovali snežne šoštarje, ker v versto tako imenovanih šoštarjev ali škarnjic spadajo. So prav koristne živalce, in posebno uší na rastlinah zatirajo. Gosence teh kukcov so černe, žametaste, skorej 1″ dolge, 1½″ široke, imajo 6 nog, roženo glavico z 2 očesoma, tipavnicama, in terdnimi ščipali. Ta golazen živí od raznih červičev; se šteje toraj k merčesojedcom. O pervi pomladi lazijo povsod po njivah, vozarih, in zares so repnim gosencam nekoliko podobne. Pa tudi rade pridejo že poprej na svitlo; včasih že mesca svečana snežno odejo zemlje prerijejo, posebno kadar jug pihati začne, in po snegu lazijo; od tod izvira misel, da so z neba padle. Ravno take gosence so se tudi pri Tihaboji prikazale, in visokočastiti gosp. J. Sajovec, kriški kaplan, so nekoliko teh živalic ljubljanskemu muzeju poslali. Imenovani gospod so si zares velik trud prizadjali, to reč dognati, in od kar so od te prikazni slišali, so marljivo sledili po teh červičih. Pa še le 7. sušca, ko je huda burja pihala, in je močno sneževalo, so pri Tihaboji 3 tacih živalic našli. Vsi so poterdili, da so z unimi, ki so na Svečnice dan padle, popolnoma enake. Berž ko ne je tudi huda burja, ki je tisti dan pihala, toliko množico te golazni iz bližnjih krajev lesem nanesla.

Iz Ljubljane 15. marca. Gosp. grof Rihard Blagaj, posestnik Polhograške grajšćine, enako žlahen po rojstvu in djanji, je včeraj ponoči po dolgi in bridki bolezni svoje življenje sklenil, 72. let star. Bivši velik dobrotnik revežem in verl domoljub si je utemelil dovelj spomina v hvaležnih sercih, kteri bodo še dolgo svoje roke proti milemu Zveličarju za zveličanje njegove duše vzdigovale. Bodi mu zemljica lahka! — V pondeljek popoldne od ene do treh je sonce merknilo, pa, kakor je že pratika povedala, ne tako, da bi bila tema vstala.

Novičar iz raznih krajev.

Iz Dunaja. Ministerstvo notranjih zadév je zaukazalo, da se imajo prihodnje vsi prestopi, kteri spadajo k političnim oblastnijam, kratko in z besedami obravnovati in vspehi obravnave v kazenski spisek zapisovati. Obravnava se ima v enem dnevu doveršiti in ko je doveršena, je koj naznaniti, kako so obsojeni, ktere to zadene. Tem se bo, če zahtevajo, izpisek iz kazenskega spiska dajal, kteri jim bo poprejšne obširne obravnavne spise namestoval, kadar bodo mislili, da se morejo pritožiti.

— Pravosodno ministerstvo je, kakor „Prager Ztg.“ piše, češki nadsodníi ukazalo, občert novega advokatskega reda sostaviti in sostavljaje ga deržati se dosedanjih advokatskih in notarskih redov raznih kronovin in operati se na sedanje civilne kazenske postave.

— Dunajska mestna gosposka je prejela od c. k. doljnoavstrijanskega poglavarstva razpis, kteri velí, na kupčijske popotovavce ojstro paziti in po vsi ojstrosti z njimi ravnati, ker se je zvedilo, da taki ljudjé poslednji čas zoper postavo za deržavno samoprodajstvo in col od privatnih ljudí naročbe za cigare in tabak iz unanjih dežel prejemajo.

— Ker letošna zima tako dolgo terpí, piše nek dunajsk časnik, ne bo odveč, se nekoliko v prejšne leta ozreti. Leta 1573 so bili vsi gojzdi blizo Dunaja v debelem snegu; 1700 je bilo mesca maja na Dunaju tako mraz, da so mogli ozimino podorati in jarino sejati; 27. maja 1740 je zapadel na Dunaju debel sneg in leta 1830 je tudi 27. maja nekoliko sneževalo.

Iz Ogerskega. „Glasnik dalm.“ piše, da se po pripovedovanju nekega ogerskega časnika nahaja v zbirki starín šarvaške gimnazije v bekeški županíi eden tistih 30 srebernakov, za ktere je bil Juda Kristusa prodal.

Iz Rusije. Iz Petrograda 8. marca. Tukaj se je velik odbor za pretresovanje oprostenja kmetov ustanovil, kteremu bo car sam predsednik. Sostavljen je iz 13 udov deržavnega svetovavstva.

— Sliši se, da bo car kmalo, ko bolje vreme nastopi, šel na pot po celi Rusíi.

Iz Italije. V mnogih časnikih je bilo brati, da je rimska vlada na Dunaju in v Parizu prosila, da bi avstrianske in francozke vojaške čete še dalje na Rimskem ostale in se še pomnožile. „Giornale di Roma“, vladni časnik, zopergovarja temu.

— Razmere med napolitansko in sardinsko vlado so od dné do dné bolj oblačne.

Iz Švajce. Zvezni zbor in francozka vlada se še vedno pisano gledata zavoljo naredbe zastran potnih listov, in ker je francozka vlada izrekla, da ta naredba ne zadeva Avstrije, Sardinije in Anglije, tedaj samo Švajco in Belgijo, ni upati, da bi se vladi skorej poprijaznile.

Iz Nemškega. V saksonskem kraljestvu ne smejo rokodelski družeti, ki so čez 40 let stari, več potovati. Zavoljo tega je bilo zaukazano, da naj dotične oblastnije zabernejo na to vsacega družeta, kteri hoče na Saksonsko potovati.

— V Krefeldu na Pruskem dá silno lep čern lesjak lovcom govoriti.

Iz Francozkega. Iz Pariza 9. marca. V noči med 6. in 7. t. m. so poskusili v mestu Chalon sur Saône prekucijo. 6. zvečer je planilo 40 možkih čez vojaško stražo, in ko so jo premagali, so se vlekli z vpitjem: „Živi republika! Povsod republika! k orožju!“ proti železnici. Vojaki so jih kmalo razkropili in še pred polnočjo so jih 15 ulovili. Vsim previdnostim v kljub so v noči med 4. in 5. t. m. tudi v Parizu nepokojneži poskusili prekucijo vneti; pa gosposka jih je prehitela in 20 so jih zaperli. — Ako nekteri časniki pišejo, da je jela francozka vlada nekoliko odjenjevati, se bodo skorajda premislili, po tem prigodku še dalje tako pisati. Sicer je pa začela ta ojstrost že sad roditi. Nihče se več ne zanese na druzega in nezaupljivost je tako velika, da se nihče več ne upa, svoje mnenje o deržavnih zadevah izgovoriti, ne med prijatli in ne doma med svojimi. V kupčiji ni zaupanja in nekdo piše iz Pariza: Nastopili smo sedem medlih let!

— V nekterih časnikih je brati, da ste se francozka in angležka vlada poravnale. Da bi se bilo to tako hitro zgodilo, bo mersikdo z glavo majal, če je še tako véren; pa če je tudi res, še ni vse poravnano, akoravno je L. Derby tudi parlamentu to naznanil. Ena obeh vlad je odjenjala: ali je francozka se v to vdala, da angležka ne bo dala postave zastran ptujcov, ali se je pa, kar je menj verjetno, L. Derby zavezal, da ne bo dana. To kakor uno se mora te dní pokazati. Eno pa je gotovo, da z velikimi težavami skovano prijatelstvo s tem pričkanjem nič dobička nima.

— 13. marca. Orsini in Pierri sta bila danes ob glavo djana; Rudio-tu je druga kazen naklonjena.

— Francozka vlada je dala vediti, da mora dati vsaki ptujec, kolikorkrat hoče na Francozko iti, svoj potni list kakemu francozkemu poslancu vizirati; plačati pa ima samo za pervo viziranje.

— Brati je, da je po celem Francozkem doslej že blizo 1500 ljudí zapertih; samo v Parizu so jih 300 v luknjo vtaknili, in še vedno jih zaperajo. Ta ojstrost uzrokuje na eni strani strah in plahoto med ljudmí, na drugi strani pa je kriva, da so začeli ovadniki kakor polži iz lupin lesti. V nekterih mestih jih je bilo toliko, da so mogle gosposke na znanje dati, da nepodpisanih ovadb (zatožb) ne bodo porajtovale.

Iz Angležkega. Iz vsega je posneti, da merzenje do francozke vlade od dné do dné bolj pojema, in da bodo kakor povsod, prijazne pojasnjenja največ pomagale. Tako je novi ministerski predsednik angležki, Lord Derby, 1. t. m. rekel, da bo novo ministerstvo gledalo, z vsemi vladami, namreč pa z francozko, v prijaznosti ostati. Poterdil je popolnoma Palmerstonovo ravnanje. Iz tega je nekoliko posneti, da si jamete francozka in angležka vlada zopet roke podajati. Tudi je sedanje ministerstvo Francozom precej po volji; eni si še glasno na ušesa šeptajo, da je tako, kakor če bi bil to Napoleon spisano v London poslal. Nič ne dé, če bo le narodoma hasnilo!

— Lord Redkliffe pojde v Carigrad se pri Sultanu poslovit.

Iz Valahije. Tù ni nikomur več politika mar in vsi se ozirajo z večjim ali manjim zaupanjem na evropejsko komisijo, ktera bo v nekterih tednih svoje dela dokončala.

Iz Turškega. 2. t. m. zvečer so se zopet Turki in Černogorci pri škodraskem jezeru sprijeli. Černogorci so se polastili ladije s 30 Turki in enim topom; 5 Turkov je skočilo v jezero, 25 jih je dalo glave Černogorcom. Ti so imeli 7 mertvih in 14 ranjenih. Ta dan so, kakor iz Kotara zvemo, Černogorci tudi turške terdnjave Lesandria, Vranina, Monastir in Kremasur napadli, pa niso nič opravili.

Darovi za Vodnikov spominek.

Od I.—XIV. naznanila . 677 fl. 26 kr.

Gospod	Nagel v Zagrebu	1	fl. —	kr.
„	Brodnik v Zagrebu	2	„ —	„
„	Veber v Zagrebu	1	„ —	„
„	Macun v Zagrebu	—	„ 30	„
„	Deželić Gjuraj, modroljub v Zagrebu	—	„ 30	„
„	A. Š. v zagrebškem seminišču	—	„ 42	„
„	Horvat Nikola, prof. v zagrebškem seminišču	2	„ —	„
„	Dojković Drag., „ „ „	1	„ —	„
„	Lehpamer, „ „ „	1	„ —	„
„	Lorković B., modroljub v Zagrebu	—	„ 30	„
„	Beruta Josip, priseženi pisar duhovnega stola v Zagrebu	1	„ —	„
„	Pagon Anton v Zagrebu	1	„ —	„
„	Hušek in Šefčjk v Zagrebu	1	„ —	„
„	Danilo pl. Stanisavljević, c. kr. financialni nadsavetnik v Zagrebu	1	„ —	„
„	N. N. v zagrebškem seminišču	1	„ —	„
„	Kos S., c. k. financialni savetnik v Zagrebu	1	„ —	„
„	Kočevar Ferdo v Zagrebu	1	„ —	„
	Skupaj .	694	fl. 38	kr.

Odgovorni vrednik: **Dr. Janez Bleiweis.** — Natiskar in založnik: **Jožef Blaznik.**